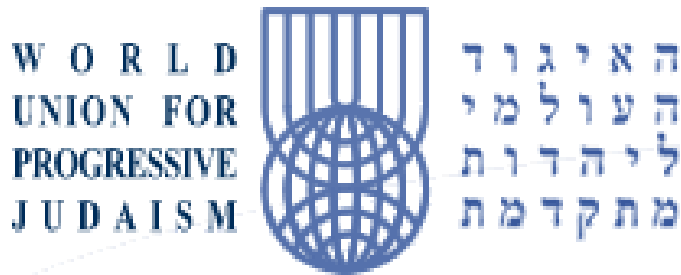

5775

Torah from Around the World

Hij zei tegen hen: Ga de wereld in en kijk wat de juiste weg is die de mens dient te kiezen. Rabbi Eliëzer zei: een Goed Oog. Rabbi Jehosjoe'a zei: een goede vriend. Rabbi José zei: een goede buur. Rabbi Sjim'on zei: steeds rekening houden met de gevolgen van gebeurtenissen. Rabbi Eleazar zei: een goed hart.

Hij zei tegen hen: Ik vind de woorden van Eleazar ben Arach de beste, want zijn woorden omvatten jullie woorden. Want wie een goed hart heeft, ziet de mensen in een positief licht, ziet goede vrienden en goede burens en beseft de gevolgen van gebeurtenissen.

Hij zei tegen hen: Ga de wereld in en kijk wat de verkeerde weg is die de mens dient te mijden.

Pirké Avot 11:10 [Spreuken over de Fundamenten, uitgave Amphora Books]

Sjabbat 22 november 2014 / 29 chesjwan 5775, Toledot, Beresjiet/Genesis, 25:19 – 28:9

Tanach blz. 48-55

Haftara: I Melachiem [Koingen] 3:3-15

Tanach blz. 675-676

Commentaar: Rabbijn Reba Carmel, Reconstructionist rabbijn, freelance auteur, leraar, en lid van de adviesraad van de Joodse Dialoog Groep, Philadelphia, Verenigde Staten.

Vertaling: Benjamin Cohen

[Het Engelse origineel](#)

Sara's tent is groot genoeg voor de volgende generaties

Daarna bracht Jitschak Rivka naar de tent van Sara, zijn moeder. Hij nam haar tot vrouw en ging van haar houden. Zo vond Jitschak troost na de dood van zijn moeder. (Beresjiet 24:67)

Toen Esav veertig jaar was trouwde hij met Jehoedit, die een dochter was van de Chetiet Beëri, en met Basemat, een dochter van de Chetiet Elon. (Genesis 26:34)

Gemengd huwen is een van de terugkerende thema's van deze sidra. Rivka wil absoluut niet dat Ja'akov buiten de stam zou trouwen en de tekst merkt op dat zowel Rivka als Jitschak bedroefd waren door Esavs huwelijk met uitheemse vrouwen. Maar hoewel zij verontrust waren, werd Esav noch zijn familie uit het huis verbannen. Esav wordt voor zijn huwelijk met iemand van een andere godsdienst niet bestraft. Zouden we dit naar de moderne tijd vertalen, dan zou Esav niet zijn onterfd vanwege dit gemengde huwelijk. Jitschak heeft zelfs de uitdrukkelijke bedoeling hem als zijn eerstgeborene te zegenen. Zelfs nadat Esavs huwelijk heeft plaatsgevonden, benadert Jitschak hem; hij verlangt naar de zintuigelijke geneugten van het voedsel van zijn zoon en zoekt zijn zoons aanwezigheid. Met andere woorden: Esav biedt Jitschak, op diens oude dag, blijkbaar troost.

Jitschak is een ouder wordende vader, hetgeen hij in feite erkent in zijn verzoek aan Esav. Hij noemt zijn zoon teder „mijn zoon”. „*Hineni*,” antwoordt Esav. (Beresjiet 27:1) Ik ben er voor u en bereid te doen wat u vraagt - hetzelfde antwoord dat Awraham aan God gaf toen hij werd geroepen. Toen zei Jitschak: „Zie toch! Ik ben oud, ik weet niet wanneer mijn sterfdag zal zijn.” (Beresjiet 27:2). „Neem daarom je jachtgerei, je pijlkoker en je boog, ga het veld in en jaag een stuk wild voor me. Maak dat voor me klaar zoals ik het lekker vind en breng me dat te eten; opdat ik je zegen, voordat ik sterf.” (Beresjiet 27: 3, 4). Jitschaks gezichtsvermogen kan dan wel beperkt zijn geweest, zijn geest was nog helemaal in orde. Hij zei duidelijk waaraan hij behoefte had, bezat een gezonde eetlust, wist wat hij nog moest doen en voelde tegelijkertijd intuïtief aan dat de dood naderde. Ondanks zijn stilzwijgen en ontevredenheid met het huwelijk van zijn oudste zoon, had Jitschak toch zijn voedsel nodig. Het bereiden van speciaal eten voor een geliefd persoon is een intieme, tedere handeling en dit moment tussen Esav en Jitschak beschrijft een spontane uitwisseling tussen ouder en kind, waarin beiden zichzelf vergeten, wat zelden voorkomt in de bijbel.

De tekst laat ons slechts eventjes de warmte van die scene proeven voordat Rivka het bijbelse toneel opstormt en woest de kleding aandraagt en de actie regisseert. Ja'akov improviseert zijn tekst op overtuigende wijze, Jitschak handelt zoals Rivka had gehoopt en zegent inderdaad Ja'akov. Esav keert terug, voelt zich verraden en wil het bedrog van zijn jongere broer wreken. Rivka vreest voor diens leven en dan stuurt Rivka haar geliefde Ja'akov naar het huis van haar oom, waar hij veilig zal zijn en met een familielid zal trouwen. Esav heeft kennelijk begrepen dat zijn ouders zijn eerdere huwelijken met uitheemse vrouwen afkeurden en dat Rivka - met Jitschaks stilzwijgende instemming - zijn broer naar zijn oom Lawan heeft gestuurd om een bruid te vinden. Hij vertrekt zelf ook: naar het huishouden van zijn oom Jisjmaël en trouwt zijn derde echtgenote. De tekst zwijgt echter over deze verbintenis.

Het boek Sjemot [Exodus] verhaalt op een vergelijkbare manier over één van de beroemdste gemengde huwelijken in Tenach - dat van Mosjé en Tzippora, later door haar schoonzuster Mirjam „die Koesjitische vrouw” genoemd. In plaats van Mirjam te prijzen voor haar opmerkingen of deze zelfs te negeren, beschrijft de auteur van de tekst beeldend de voor iedereen zichtbare straf voor Mirjams opmerkingen over haar schoonzuster. Ze krijgt een geheimzinnige huidziekte, die tot gevolg heeft dat ze een week lang wordt verbannen uit het kampement van de Israëlieten (Bemidar/Numeri 12).

Ook vertelt het boek Sjemot het geheimzinnige verhaal over de snelle en behendige besnijdenis van hun zoon door Mosjé's niet-joodse vrouw, blijkbaar om hem voor een zekere dood te behoeden. Die korte en, eerlijk gezegd, verwarrende vertelling lijkt de Midjanitische priesterdochter te prijzen voor haar snelle actie en, wellicht nog belangrijker voor ons, voor haar bekendheid met de Jisraëlitische gebruiken (Sjemot 4:25-26). Ook is er niet de minste aanwijzing in de tekst dat Mosjé's huwelijk een negatieve invloed had op zijn rol als leider. Of dat het op een of andere manier afdeed aan de eenduidige toejuicing in de tekst na zijn dood: „Nooit meer heeft Jisraël een profeet gekend als Mosjé, met wie de Eeuwige van aangezicht tot aangezicht omging.” (Dewariem 34:10).

Pas later, tijdens de Babylonische ballingschap, toen de Jisraëlieten als een minderheid in een meerderheidscultuur leefden, kon de publieke discussie over gemengd trouwen opkomen. Hoofdstuk 10 van het boek Ezra vertelt over de bekentenis van Sjechanja, de zoon van

Jechiël, tegenover Ezra, uit naam van een groep Jisraëlieten, dat zij met niet-joodse vrouwen waren getrouwd. Terwijl ze bittere tranen hielden, gaven ze toe dat ze God ontrouw waren geweest; ze beloofden deze vrouwen en hun kinderen direct te verstoten. (Ezra 10:2) Tijdens een daaropvolgende openbare bijeenkomst van de stammen van Jehoeda en Benjamin in Jeroesjalajiem gedurende Soekot, gaf Ezra de opdracht dat alle niet-joodse vrouwen van hun families moesten worden gescheiden, om de toorn van God af te wenden.

In het commentaar op dit Tora-gedeelte stelt dr. Ellen Frankel in haar boek *The Five Books of Miriam* (uitgeverij HarperCollins, 1996) in aansprekende moderne bewoordingen de vraag:

Onze dochters vragen: Voor het grootste deel van onze geschiedenis leefden wij als een vreemde minderheid in een grotere gastcultuur. En steeds weer staan wij voor hetzelfde dilemma. Hoe kunnen we onze aparte identiteit behouden, opdat wij niet door het volk om ons heen worden opgeslokt? Het probleem spitst zich meestal toe op de vraag: Met wie mogen wij trouwen? Maar in het geval van Awrahams clan: met wie konden zij trouwen als hun familie de enige joodse was? (blz. 44).

Er is al veel geschreven over het [recente onderzoek](#) van het Pew Research Center: 'Onderzoek naar de Joden in de Verenigde Staten' dat op 1 oktober 2013 werd gepubliceerd. Daaruit blijkt onweerlegbaar dat de hoge frequentie van gemengde huwelijken onder Amerikaanse Joden een feit is. De meest prikkelende vraag is echter hoe we daar als ouder en gemeenschap op moeten reageren.

Al decennia geleden werd afstamming via de joodse vader geaccepteerd door de Progressief Joodse Gemeenschap in de Verenigde Staten. Toch is er weinig duidelijkheid of het groter maken van onze tent een meer betrokken joodse gemeenschap creëert. Bovendien leidt het Pew-onderzoek tot de vraag wat 'betrokkenheid' betekent en wat het zou moeten betekenen. De studie lijkt te suggereren dat, hoewel we misschien meer mensen hebben die zichzelf joods door geboorte kunnen noemen, Joden toch niet de weg naar de traditionele joodse instituten weten te vinden. Dat zou wellicht geen probleem moeten zijn. Instituten moeten veranderen, af en toe hun eigen 'chesjbon nefesj' (letterlijk: rekening van de ziel, red.) opmaken en kijken of ze in de huidige behoeftes voorzien, of toegeven aan passiviteit, of domweg blind zijn. De vraag moge duidelijk zijn - wat doen we als gemengde huwelijken in de Progressieve wereld eerder de regel zijn dan de uitzondering?

Zoals zo vaak in de Tora, is het antwoord genuanceerd. Jitschak en Rivka wezen hun kind niet af. Ze waren ontevreden, maar Esav bleef hun zoon. Toch wensten zijn ouders duidelijk hun jongere zoon een soortgelijk lot te besparen en ze stuurden Ja'akov weg om binnen de stam te trouwen. Ook Esav trouwt in de familie van zijn oom. In een atypisch moment van eerlijkheid en openheid bewees Rivka haar kinderen: „Waarom zou ik me op één en dezelfde dag van jullie beiden laten beroven?" (Beresjiet 27:45). In het kader van het verhaal kan dat fysiek verlies betekenen, want Esav was uit op wraak. Maar in de moderne omstandigheden kan het spiritueel verlies inhouden, het verlies van het Jodendom in de toekomst. Moet ons antwoord lijken op dat van Ezra en moet er een ondubbelzinnige ban op gemengd huwen worden uitgevaardigd? Moeten niet-joodse echtgenoten worden 'verstoten'? Zou uitkomen de enige optie moeten zijn?

Hoewel deze sidra geen duidelijk antwoord geeft, verschaft het verhaal ons aanwijzingen die zowel bevredigend als gecompliceerd kunnen zijn. Er is geen enkel aspect van de menselijke natuur of van zijn zwakheden waar de auteurs van de Tora uit overgevoeligheid niet over geschreven hebben. In dit Tora-gedeelte alleen al lezen we over ouderschap, manipulatie, broedertwist, het beheersen van boosheid, zegeningen, wraak en trots. In de loop van het verhaal vertelt de Tora ons dat Sara's tent inderdaad groot genoeg is om allen te ontvangen die hun weg naar Lawans familie en Jismaëls huis hebben gevonden. Nu is het misschien aan ons om net zo oprecht liefdevol, warm en grootmoedig te zijn als Jitschak was tegenover Esav. Het is heus niet nodig om het buiten de vier hoeken van de Tora te zoeken, want het is allemaal daarin te vinden.